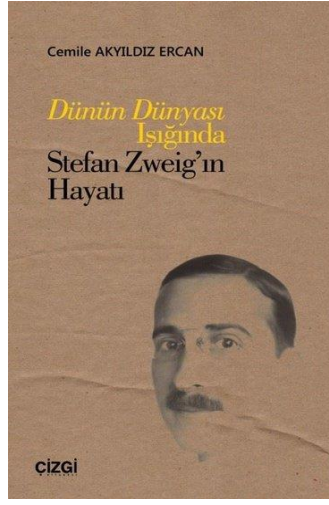

DÜNÜN DÜNYASI IŞIĞINDA STEFAN ZWEIG'İN HAYATI
(DOÇ. DR. CEMİLE AKYILDIZ ERCAN)

DR. ÖĞR. ÜYESİ MERVE KARABULUT*

Doç. Dr. Cemile Akyıldız Ercan, Türk okuyucuların da yakından tanıdığı Avusturyalı yazar Stefan Zweig'in biyografisini *Dünün Dünyası Işığında Stefan Zweig'in Hayatı* adlı eserinde kaleme almış ve yazarın yaşamına yolculuk yapmıştır. Kitabın arka kapağında, Ahmet Sarı kitabı şu şekilde tanıtır: "Özgür ruh Stefan Zweig'in kozmopolit ve çok kültürlü Viyana'da dünyaya gelmesi, onun sanatla iç içe bir yaşam sürmesine de imkân sağlamıştır. İki Dünya Savaşı'na da tanıklık eden Zweig'in, özellikle İkinci Dünya Savaşı ile birlikte bütün yaşamı elinden alınır. Hep hayalini kurduğu dünya vatandaşlığı düşüncesi Hitler'in 1933 yılında iktidara gelmesiyle birlikte yavaş yavaş yok olmaya başlamıştır. Bu gelişen olaylarla birlikte susturulan, hiçleştirilen Zweig'in, o zamana kadar kendini güvende hissettiren vatanından ve özellikle de

* DR. ÖĞR. ÜYESİ MERVE KARABULUT, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Germany Language and Literature, Email: merve.karabulut@atauni.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2106-5941>

*dilinden uzaklaştırılması, onun acı çeken bir ruha dönüşmesine neden olmuştur. En büyük tutkusu olan yazma edimi de acı çeken ruhu ile birlikte yok olmaya başlamıştır. Zweig her çalışmasını, kendi kültürel ve toplumsal verileri içinde değerlendirerek ve ele aldığı kişilerin ruh dünyalarına da inerek, detaylı bilgilerle süslemesini bilmiştir. Bütün bu yaşadıklarından kurtulmak için verebildiği tek özgür kararı verir. Kendisine cehennemi yaşatan bu dünyadan belki de cenneti yaşamak için vazgeçmektir. İkinci eşi Lotte Zweig ile birlikte uyku ilacı olarak bu dünyadan ayrılırlar. Cemile Akyıldız Ercan bu çalışmasında yazarın ölmeden önce kaleme aldığı *Dünün Dünyası* adlı otobiyografik eserinden yola çıkarak Zweig'in hayatına bir yolculuk yapmayı hedeflemiştir. Bu yolculukta bazen Zweig'in yazdığı biyografiler, bazen mektupları, bazen novelleri, bazen de günlükleri eşlik etmiştir."*

Akyıldız Ercan, çok dilli ve çok kültürlü hümanist bir dünya vatandaşı olan Stefan Zweig'ı ele aldığı kitabında, Yahudi bir yazar olmanın trajedisine yer verir. İki dünya savaşına tanık olan yazar, özellikle Nasyonal Sosyalizmin ayak sesleri ile birlikte yersiz-yurtsuz, dilsiz, kültürsüz ve en önemlisi de vatani olarak benimsediği Viyana'nın yok oluşunda bıraktığı etkileri de ele alır. Avrupa'nın kültür ve sanat beşiği olarak Viyana, Hitler'in onu ilhak etmesiyle birlikte yok olmaya başlar.

Stefan Zweig, 1920'li 1930'lu yıllarda Alman dilinin en çok okunan, kitapları en çok basılan ve çevrilen yazarlarından biri olarak uluslararası bir üne sahip olmuştur. Türk okuyucusunun 1943 yılından itibaren çevirmen, yazar ve gazeteci Burhan Arpad'ın (1910-1994) dilimize kazandırmasıyla tanıştığı Stefan Zweig, ülkemizde sevilen yazarlar arasında yer alır. Özellikle ölmeden önce sürgünde olduğu Brezilya'nın Petropolis kentinde kaleme aldığı *Satranç* adlı noveli ülkemizde yaygın okunan eserlerinden bir tanesidir.

Viyanalı Yahudi bir burjuva ailesinde 28 Kasım 1881 yılında dünyaya gelen Stefan Zweig, 1942 yılında, kendisinden 27 yaş küçük olan ikinci eşi Lotte Altmann ile birlikte Brezilya Petropolis'te aşırı dozda uyku ilacı alarak yaşamdan vazgeçmiştir. Brezilya'da Zweig'a bir yazar olarak gösterilen yakın ilginin dışında onu en çok etkileyen ve büyüleyen olaylardan bir tanesi insanların farklı ırk, etnik kimliklere ait olmasına karşın Avrupa'nın aksine, huzur, birlik ve beraberlik içinde yaşamalarıdır.

Akyıldız Ercan çalışmasında Stefan Zweig'in kendi özel yaşamından çok, geçmişinde/anılarında kalan Avrupa'yı söz konusu ettiği *Dünün Dünyası* adlı otobiyografisinden yola çıkarak onun yaşamına bir yolculuk

yapmıştır. Bu yolculukta yazarın anılarını yazdığı otobiyografisi, günlükleri, mektuplaşmaları, eserleri ve onunla ilgili yazılmış biyografiler eşlik etmiştir. 1942 yılında basılan *Dünün Dünyası-Bir Avrupalı'nın Anıları* otobiyografisinde Zweig, kültürün ve sanatın beşiği olarak görülen Viyana'nın/Avusturya'nın toplumsal ve kültürel panoramasını vererek geçmişine bir yolculuk yapmıştır. Çok dilli ve çok kültürlü hümanist bir dünya vatandaşı olan Stefan Zweig, "*Dünün Dünyası*" adlı otobiyografik eserinde Yahudi bir yazar olmanın trajedisine yer verir. İki dünya savaşına tanık olan yazar, özellikle Nasyonal Sosyalizmin ayak sesleri ile birlikte yersiz- yurtsuz, dilsiz, kültürsüz ve en önemlisi de vatanı olarak benimsediği Viyana'nın yok oluşunu eserinde ele alır. Avrupa'nın kültür ve sanat beşiği olarak Viyana, Hitler'in onu ilhak etmesiyle birlikte yok olmaya başlar. Hem Birinci Dünya hem de İkinci Dünya Savaşının tanığı olarak Zweig, Avrupa'nın bir panoramasını verir ve Hitler'in insanlar üzerindeki özellikle Yahudilere uyguladığı sürgün ve baskıları da eserinde söz konusu ederek, yaşanan trajediyi bir edebiyatçı olarak ele alır. Akyıldız Ercan, kitabında yazarın Otobiyografik eserinden faydalanarak onu etkileyen ve onun ruhunu ele geçen süreçleri de ele almıştır.

Avusturyalı Yahudi Zweig yazdığı novellerle ve biyografilerle edebiyatta yerini almış önemli yazarlardan birisidir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı döneminden sonra eserleri çok fazla dile çevrilmiş ender yazarlardandır. Akyıldız Ercan, Zweig'in eserlerini, özellikle yazıldığı dönemde bu kadar çok okuyucu kitlesine hitap etmesini, uzun ayrıntılardan, fazla süslü anlatımlardan, muğlak ve aşırı coşkulu betimlemelerden, anlaşılmasız belirsiz ayrıntılardan uzak durmasıyla ilişkilendirmiştir. Akyıldız Ercan kaleme aldığı kitabında, Zweig'in Hitler'in 1933 yılında iktidara gelmesiyle birlikte yok olmaya başlayan hayatının ve ruhunun izleklerini vermeye çalışmıştır. İlk önce İngiltere, sonra Amerika ve en sonunda okyanus ötesi ülke olan Brezilya'ya gider. Sürgün yıllarının başladığı dönemde ilk önce İngiltere'ye yerleşir. Birazcık da olsa huzur bulduğu İngiltere'den ayrılmasının en büyük nedenlerinden bir tanesi İngiltere'nin de savaşa dâhil olması ve artık onların huzur dolu yuvası değil zindanları olmaya başlamasıdır. Hem Alman hem Yahudi olarak her ne kadar İngiliz vatandaşı kimliğine sahip olmasına karşın hareketleri sınırlandırılmış ve kendini tutsak hissetmeye başlamıştır. Cennet gibi tasvir ettiği ve 1940 yılında gittiği okyanus ötesi Brezilya/Petropolis'e yerleşirler. Akyıldız Ercan kitabında bunlara değinmiş ve Zweig'in artık bir haymatlos olarak,

içinde bulunduğu ruh dünyasını ortaya koymaya çalışmıştır. Yahudi olmasından dolayı kitapları yakılan, kitaplarını yazdığı dilinden ve ülkesinden kovulan Zweig, farklı ülkelerde kendine huzurlu bir yuva arayışına girmiş ama başarılı olamamıştır.

Çok yönlü bir yazar olarak Zweig, iki dünya savaşına tanıklık etmiştir. Ülkemizde biyografi yazarı olarak herhalde ilk akla gelen yazarlardan birisidir Stefan Zweig. Yazar biyografilerinde, yaşadığı döneme ve sonrasında iz bırakmış şair, yazar, düşün insanı ve tarihsel kişilikleri ele almış ve onların dünyasını okuyucusuyla buluşturmuştur. Biyografilerinde seçtiği tarihsel kişilerden bazıları Zweig'in bir yansıması ya da olmak istediği bir kişilik gibidir. Novellerinde ise, insan ruhunun derinliklerine inerek, ruhu huzursuz ve acı çeken bireyleri ele alır. Akyıldız Ercan kitabında Hitler'in bitmez tükenmez yükselişine koşut olarak, her geçen gün ruhunu ele geçiren korku ve endişeyi ele alarak, sabırsız ruh Zweig'in yaşamına kısa bir yolculuk yapmıştır.